

Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

PARLAMENTNÉ VOLBY

12. jún 2010

Správa volebnej hodnotiacej misie OBSE/ODIHR

Varšava
9. september 2010

OBSAH

I. STRUČNÉ ZHRNUTIE.....	1
II. ÚVOD A POĎAKOVANIE	2
III. POZADIE A POLITICKÝ KONTEXT	3
IV. PRÁVNÝ RÁMEC A VOLEBNÝ SYSTÉM	3
A. PREHLAD	3
B. VOLEBNÉ PRÁVA	5
C. VOLEBNÝ SYSTÉM.....	5
V. ADMINISTRATÍVA VOLIEB.....	6
A. VOLEBNÉ KOMISIE	6
B. MINISTERSTVO VNÚTRA A ŠTATISTICKÝ ÚRAD.....	7
C. REGISTRÁCIA VOLIČOV	8
D. METÓDY HLASOVANIA.....	8
VI. REGISTRÁCIA KANDIDÁTOV	9
VII. PREDVOLEBNÁ KAMPAŇ.....	9
A. KAMPAŇ.....	9
B. FINANCOVANIE STRÁN A KAMPANE.....	10
VIII. MÉDIÁ	12
A. MÉDIÁLNY PRIESTOR	12
B. PRÁVNÝ RÁMEC.....	12
C. MÉDIÁLNE POKRYTIE KAMPANE	14
IX. ÚČASŤ ŽIEN.....	15
X. ÚČASŤ NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN.....	16
XI. SŤAŽNOSTI A PODNETY	18
XII. DEŇ VOLIEB	19
A. HLASOVANIE	19
B. SČÍTANIE HLASOV A ZAPÍSANIE VÝSLEDKOV	20
C. VYHLÁSENIE VÝSLEDKOV	21
D. ROZDELENIE MANDÁTOV.....	21
PRÍLOHA: VÝSLEDKY	23
O OBSE/ODIHR	24

SLOVENSKÁ REPUBLIKA
PARLAMENTNÉ VOĽBY
12. jún 2010

Záverečná správa volebnej hodnotiacej misie OBSE/ODIHR¹

I. STRUČNÉ ZHRNUTIE

V súlade so záväzkami OBSE pozvalo Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva OBSE (OBSE/ODIHR) na pozorovanie parlamentných volieb, ktoré sa konali 12. júna. Na základe odporúčaní Misie hodnotenia potrieb vyslal OBSE/ODIHR k týmto voľbám Volebnú hodnotiacu misiu (EAM).

Parlamentné voľby sa uskutočnili v pluralistickom prostredí charakterizovanom celkovým zreteľom na základné práva a slobody, spravodlivé podmienky kampane a vysokou mierou dôvery verejnosti voči nestrannosti organizácie volieb.

Volebná legislatíva spravidla zabezpečuje konanie demokratických volieb v súlade so záväzkami OBSE a inými medzinárodnými štandardmi. Zákon o voľbách do NR SR bol od svojho prijatia v roku 2004 niekoľkokrát novelizovaný. Sú v ňom zapracované niektoré predchádzajúce odporúčania OBSE/ODIHR, ako napríklad ustanovenia umožňujúce prítomnosť volebných pozorovateľov ale niekoľko ďalších odporúčaní terajšia právna úprava nerieši. Rôzne druhy volieb podliehajú rôznej právnej úprave a volebnej praxi, čo môže spôsobovať zmätok. Potreba posúdenia a harmonizácie zákonov, noriem a praxe sa javí ako súrna, keďže v roku 2014 sa bude konať až štvoro volieb.

Organizácia volieb požíva vysokú mieru dôvery verejnosti, ktorú ešte posilňuje menovanie straníckych nominantov za členov volebných komisií na všetkých úrovniach. Počas predvolebného obdobia pravidelne zasadala Ústredná volebná komisia (UVK) a pracovala transparentným spôsobom. Zasadnutie prebiehalo v otvorenom a kolegiálnom duchu. Členovia misie OBSE/ODIHR mali možnosť zúčastniť sa zasadnutí UVK aj keď to zákon priamo neupravuje. Zápisy zo všetkých zasadnutí boli okamžite zverejnené na internetovej stránke Ministerstva vnútra. Avšak UVK chýbal podrobný rokovací poriadok, ktorým by sa riadila jej práca.

Registrácia uchádzačov vo voľbách bola inkluzívna. Celoštátne sa o mandáty v parlamente uchádzalo osemnásť politických strán, ktoré reprezentovali široký záber názorových platforiem, čím ponúkali voličom dostatočný výber. Šesť strán prekročilo päťpercentné kvórum potrebné na získanie mandátu v parlamente.

Predvolebná kampaň bola veľmi súťaživá ale bola poznamenaná poburujúcimi a urážlivými prejavmi s prvkami etnických stereotypov, ktoré sú v rozpore so záväzkami OBSE. Niektoré aspekty kampane ako napríklad potenciálne zneužitie verejných zdrojov na účely kampane a spory týkajúce sa kampane ostávajú naďalej be právnej úpravy. Okrem toho ustanovenia upravujúce financovanie politickej kampane nie sú dostatočne podrobné a chýbajú im mechanizmy na ich vykonateľnosť.

¹

Táto správa je dostupná aj v slovenskom jazyku. Avšak anglická verzia je jedinou oficiálnou verziou dokumentu.

Mediálne prostredie na Slovensku je slobodné a pluralistické ale momentálne je nabité súdnymi spormi o ochranu osobnosti a kontroverziou, ktorá sprevádza automatické právo na odpoveď bez ohľadu na pravdivosť faktov uvedených v napadnutom článku. Prístup k médiám počas kampane pre všetky zúčastnené politické strany sa javil ako spravodlivý. Mediá zoširoka pokrývali predvolebnú kampaň, o uchádzačoch poskytovali rozmanité informácie, čo umožnilo voličom vykonať informovaný výber. Verejnoprávne médiá si splnili svoju povinnosť ohľadne pridelenia vysielacieho času zúčastneným stranám. Niektorí účastníci rozhovorov s misiou OBSE/ODIHR však vyjadrili pochybnosti o nestrannosti verejnoprávnych medií, čo vyústilo v niekoľko sťažností počas kampane.

Postavením viacerých kandidátov sa národnostné menšiny aktívne zúčastnili volieb. Strana, prekleňujúca záujmy etnických Slovákov a Maďarov, propagujúca spoluprácu medzi etnikami vstúpila do parlamentu a stala sa súčasťou vládnej koalície. Žiadna z etnicky postavených maďarských alebo rómskych strán neprekročila kvórum. V novom parlamente nie sú žiadni rómski poslanci. Časté obvinenia z kupovania hlasov medzi rómskym obyvateľstvom naznačujú jeho prístupnosť voči prípadným manipulátorom volieb. Ženy predstavovali 22,8 percenta všetkých kandidátov a 16 percent zvolených poslancov (24 zo 150 poslancov).

Počas kampane bolo podaných len niekoľko sťažností a podnetov. ÚVK zamietla väčšinu predvolebných sťažností z dôvodu nedostatku právomoci rozhodovať o nich alebo v prípade podnetov obviňujúcich zo spáchania trestných činov tieto postúpila Generálnej prokuratúre na ich ďalšie vyšetrenie. V deň volieb bolo UVK doručených niekoľko sťažností týkajúcich sa rôznych porušení priebehu hlasovania. Z dôvodu nedostatku právnych noriem upravujúcich riešenie sťažností nemala UVK jednotný prístup k rozhodovaniu o nich. Počas svojej prítomnosti v krajine nemala misia OBSE/ODIHR vedomosť o postúpení niektorej zo sťažností na konanie pred súdom.

Podľa štandardnej praxe hodnotiacich misií nepodnikla misia OBSE/ODIHR žiadne komplexné a systematické pozorovanie priebehu hlasovania. Avšak členovia misie navštívili v deň volieb niekoľko volebných miestností v Bratislave, Košiciach, Trenčíne a Trnave. Priebeh hlasovania sa javil ako pokojný a usporiadaný. Bolo zaznamenaných niekoľko prípadov rodinného hlasovania, konkrétne vo volebných miestnostiach nachádzajúcich sa v rómskych osadách. Boli pozorovaní niektorí voliči, ktorí vynášali nepoužité hlasovacie lístky z volebných miestností, čo síce zákon umožňuje zároveň to však môže podkopávať zdanie zachovania tajnosti hlasovania a vytvára priestor na kontrolu rozhodnutia voliča. Zaznamenaná účasť bola 58,83 percenta.

Niekoľko odporúčaní v tejto správe poukazuje na spôsoby, ktorými by sa dal proces volieb vylepšiť. OBSE/ODIHR je pripravený na spoluprácu so slovenskými orgánmi pri riešení týchto odporúčaní.

II. ÚVOD A POĎAKOVANIE

Dňa 26. februára 2010, v súlade so záväzkami OBSE pozvalo Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva OBSE (OBSE/ODIHR) na pozorovanie parlamentných volieb, ktoré sa konali 12. júna. Na základe odporúčaní Misie hodnotenia potrieb² vyslal OBSE/ODIHR k týmto voľbám Volebnú hodnotiacu misiu (EAM) s trvaním od 31. mája do 15. júna.

² Vid' správu OBSE/ODIHR NAM na: http://www.OBSE.org/documents/odihr-el/2010/05/43821_en.pdf.

Misia OBSE/ODIHR pod vedením Veľvyslankyne Jolandy Brunetti pozostávala z desiatich volebných expertov z deviatich členských krajín OBSE. Popri expertoch OBSE/ODIHR pôsobiacich v Bratislave boli vyslané tímy do košického a banskobystrického regiónu a členovia misie navštívili ďalšie obce na území krajiny.³

Tím OBSE/ODIHR sa stretol s predstaviteľmi štátnej správy, volebných orgánov, politických strán a so zástupcami médií, občianskej spoločnosti a medzinárodného spoločenstva. OBSE/ODIHR by sa rád poďakoval Ministerstvu zahraničných vecí SR, Ministerstvu vnútra SR, Štatistickému úradu SR, volebným komisiam na všetkých úrovniach, obecným úradom a ďalším zúčastneným za ich pomoc a spoluprácu počas trvania misie.

III. POZADIE A POLITICKÝ KONTEXT

Národná rada je jednokomorový parlament pozostávajúci zo 150 poslancov, ktorí sú volení na štvorročné obdobie. Hlavou štátu je Prezident, ktorý je volený na päť rokov. Prezident vymenúva Predsedu vlády zodpovedajúceho za vytvorenie Vlády. Väčšina výkonnej moci spočíva v rukách Predsedu vlády, ktorým sa zvyčajne stáva líder víťaznej politickej strany alebo koalície.

Predošlé parlamentné voľby sa konali 17. júna 2006 a viedli k vytvoreniu koalíčnej vlády pod vedením Predsedu vlády Róberta Fica. Koalícia sa skladala z troch politických strán: Smer-Sociálna demokracia (SMER) s 50 mandátmi, Slovenská národná strana (SNS) s 20 mandátmi a Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS) s 15 mandátmi. Do opozície patrila Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ) s 31 mandátmi, Strana maďarskej koalície (SMK) s 20 mandátmi a Kresťanské demokratické hnutie (KDH) so 14 mandátmi. Počas parlamentných volieb 2010 sa ukázali dve nové strany s významným postavením, Sloboda a solidarita (SaS) a Most-Híd. Vedenie strany Most-Híd sa odtrhlo od SMK a vytvorilo stranu premošujúcu záujmy etnických Maďarov a Slovákov propagujúcu medzietnickú spoluprácu.

OBSE/ODIHR pozoroval parlamentné voľby na Slovensku v rokoch 1998 a 2002.⁴ Dospel k záveru, že parlamentné voľby v roku 2002 prebehli “v súlade so slovenskou legislatívou a záväzkami OBSE štandardmi pre demokratické voľby”.

IV. PRÁVNÝ RÁMEC A VOLEBNÝ SYSTÉM

A. PREHLAD

Právny rámec upravujúci parlamentné voľby predstavuje najmä Ústava z roku 1992 (novelizovaná v roku 1999) a Zákon o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky z roku 2004 (ďalej len ako volebný zákon).⁵ Volebná legislatíva vcelku zabezpečuje konanie

³ Členovia misie navštívili Komárno, Prešov, Trenčín, Trnavu a Žilinu.

⁴ Všetky predošlé správy OBSE/ODIHR sú na: <http://www.OBSE.org/odihr-elections/14634.html>.

⁵ Zákon o voľbách do NR SR z roku 2004 bol novelizovaný v roku 2005, 2007, 2008, 2009 a 2010. Do právnej úpravy ďalej patrí Zákon o politických stranách a hnutiach z roku 2005, Zákon o organizácii Ústavného súdu z roku 1993, Zákon o vysielaní a retransmisii z roku 2002, Zákon o tlači z roku 2009, Zákon o obmedzení výdavkov politických strán a hnutí na propagáciu pred voľbami do NR SR z roku 1994 a Trestný zákon z roku 2005.

demokratických volieb v súlade so záväzkami OBSE a inými medzinárodnými štandardmi.

Volebný zákon v znení neskorších predpisov má zapracovaných niekoľko predošlých odporúčaní OBSE/ODIHR. Patria sem ustanovenia dovoľujúce prítomnosť domácich a medzinárodných pozorovateľov, možnosť voliť zo zahraničia, zníženie obmedzení volebného práva pre osoby vo výkone trestu odňatia slobody za závažné trestné činy a zníženie prahu potrebného pre vrátenie volebnej kaucie politickým stranám z troch na dve percentá platných hlasov. Avšak niektoré ďalšie odporúčania stále nie sú upravené. Napríklad dlhodobé odporúčanie OBSE/ODIHR umožniť jednotlivým kandidátom uchádzať sa o zvolenie v parlamentných voľbách stále nebolo upravené.⁶ Momentálne môžu jednotlivci kandidovať len na kandidátnej listine politických strán alebo koalícií.

V súlade so záväzkami vyplývajúcimi z členstva v OBSE odporúčame prijať právnu úpravu dovoľujúcu nezávislým kandidátom uchádzať sa o hlasy voličov v parlamentných voľbách.

OBSE/ODIHR už v minulosti odporúčalo posúdenie volebných a referendových zákonov s cieľom harmonizácie rozličných právnych noriem a rôznej volebnej praxe, ktoré sú iné pre každý druh volieb. Medzi takéto nezrovnalosti patria, okrem iného, aj požiadavky na preukázanie totožnosti voliča, pravidlá pre volebné moratórium a zverejňovanie výsledkov prieskumov verejnej mienky. Tieto rôzne a často si navzájom odporujúce právne normy môžu miast' voličov, subjekty kandidujúce vo voľbách i členov volebných komisií a oficiálnych predstaviteľov. Z dôvodu konania štyroch rôznych volieb v roku 2014 je tento fakt o to súrnejší.

Bolo by dobré zvážiť posúdenie všetkých volebných zákonov tak, aby sa odstránili ich vzájomné nezrovnalosti a harmonizovala sa volebná prax, ktorou sa riadia jednotlivé druhy volieb a referendum ešte pred rokom 2014.

Okrem toho, niektoré dôležité hľadiská kampane nemajú právnu úpravu. Chýbajú tu najmä komplexné mechanizmy riešenia sporov, týkajúcich sa kampane. Možnosť zneužitia verejných zdrojov na účely kampane oficiálnymi štátnymi predstaviteľmi zákon priamo nepostihuje. Táto skutočnosť môže mať negatívny dopad na zásadu rovnosti príležitostí pre uchádzačov vo voľbách.

Bolo by dobré zvážiť prijatie zákonných ustanovení upravujúcich zákaz zneužitia verejných zdrojov oficiálnymi štátnymi predstaviteľmi na účely kampane. Mal by sa zaviesť mechanizmus sťažností na prípadné porušenie pravidiel kampane, ktorý by zabezpečoval pohotovú a účinnú nápravnú opatrenia v prípade ich porušenia.

Počas týchto a predošlých volieb na Slovensku vyvstalo niekoľko obvinení z kupovania hlasov. Avšak táto otázka nemá žiadnu právnu úpravu v zákone.⁷ Dobrá prax v tejto oblasti ukazuje, že úlohou štátu je účinne prechádzať alebo trestať akýkoľvek pokus o zásah do práv voličov slobodne sa rozhodnúť a prejavíť svoj názor.⁸

⁶ Odsek 7.5 Kodaňského dokumentu OBSE z roku 1990 kladie povinnosť zúčastneným štátom "rešpektovať právo občanov bez diskriminácie sa uchádzať o politický alebo verejný úrad, či už jednotlivito alebo ako zástupcovia politických strán alebo organizácií".

⁷ Podľa paragrafu 351 odsek 1 Trestného zákona: "Kto inému násilím alebo hrozbou násilia, alebo ľst'ou bráni vo výkone ústavného práva voliť alebo hlasovať v referende". Kupovanie hlasov však tento zákon výslovne neupravuje ako trestný skutok.

⁸ Vid' odsek 3.1(b) Kódexu Benátskej komisie Rady Európy pre dobrú prax vo volebných záležitostiach.

Bolo by dobré zvážiť zavedenie výslovného označenia skutku kupovania hlasov ako porušenie volebného práva do právnej úpravy aby bol k dispozícii právny rámec na stíhanie a potrestanie tých, ktorí sa snažia o neprimerané ovplyvňovanie voličov prostredníctvom kupovania ich hlasov alebo vyvíjania nátlaku na nich.

Po zavedení predošlého odporúčania OBSE/ODIHR volebný zákon oprávňuje “iné osoby, ktoré prejavili záujem o sledovanie priebehu volieb a sčítania hlasov, a pozorovateľov vyslaných medzinárodnými organizáciami“ na prítomnosť vo volebných miestnostiach. Podobné ustanovenia oprávňujú pozorovateľov byť prítomný počas tabulácie výsledkov sčítania hlasov v Obvodných volebných komisiách a to na základe rozhodnutia ich predsedu. Avšak tieto ustanovenia len čiastočne spĺňajú pôvodné odporúčania OBSE/ODIHR týkajúce sa práv pozorovateľov. Neoprávňujú pozorovateľov výslovne na prítomnosť počas všetkých štádií volebného procesu, vrátane zasadnutí ÚVK, otvárania volebných miestností alebo okrsku na príjem poštových hlasov zo zahraničia. Ani neoprávňujú pozorovateľov získať certifikované kópie volebných zápisníc, čo by mohlo posilniť dôveru a zodpovednosť celého procesu.

Bolo by dobré zvážiť rozšírenie ustanovení, týkajúcich sa pozorovateľov, o právo na prítomnosť počas celého konania volieb, vrátane účasti na zasadnutiach ÚVK a prístupu k dokumentácii týkajúcej sa volieb. Právo pozorovateľov a zástupcov politických strán na obdržanie kópií zápisníc zo všetkých úrovní volebných komisií by ďalej posilnilo zodpovednosť a transparentnosť celého procesu.

B. VOLEBNÉ PRÁVA

Právo voliť majú občania po dosiahnutí 18. roku života. Občania sa môžu uchádzať o zvolenie do funkcie ak dosiahli vek 21 rokov a majú trvalý pobyt na území krajiny. Jednotlivci, ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená súdom alebo ktorí sa nachádzajú vo výkone trestu za obzvlášť zvažný trestný čin nemajú aktívne ani pasívne volebné právo. Táto zmena vyplynula ako dôsledok rozhodnutia Ústavného súdu SR z roku 2010⁹, ktoré sa odvoláva na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Hirst vs. UK* a dospel k záveru, že na obmedzenie aktívneho i pasívneho volebného práva musí byť legitímny a primeraný verejný záujem. Ústavný súd ustálil, že volebné právo je možné obmedziť len osobám vo výkone trestu za obzvlášť zvažný trestný čin.

C. VOLEBNÝ SYSTÉM

Parlament sa volí na základe pomerného systému v jednom volebnom kraji, ktorý tvorí celé územie Slovenskej republiky. Voliči si vyberajú z kandidátnych listín politických strán alebo koalícií. Ďalej môžu prideliť preferenčné hlasy najviac štyrom kandidátom na vybranej kandidátnej listine.

Strany, ktoré získajú viac ako päť percent platných hlasov sa zúčastnia del'by mandátov.¹⁰ Prerozdelenie mandátov stranám alebo koalíciám, ktoré dosiahli potrebné kvórum sa robí Droopovou metódou.¹¹ Mandáty sa pridelujú kandidátom podľa poradia na kandidátnej listine

⁹ Rozhodnutie Ústavného súdu vychádzalo z návrhu Generálneho prokurátora. Vid' rozhodnutie Ústavného súdu, PL. ÚS 6/08-49.

¹⁰ Kvórum potrebné na zvolenie do NR SR pre koalíciu dvoch strán je sedem percent a deväť percent pre väčšie koalície. V týchto voľbách nekandidovali žiadne koalície.

¹¹ Droopova metóda del'í súčet platných hlasov odovzdaných pre stranu a koalíciu zúčastňujúcich sa

určeného stranou alebo koalíciou pred registráciou kandidátnej listiny. Avšak kandidáti, ktorí získajú viac ako tri percentá preferenčných hlasov dostanú prednosť pri pridelovaní mandátov.

V. ADMINISTRATÍVA VOLIEB

Administratíva volieb má niekoľko úrovní: Ústredná volebná komisia (ÚVK), Obvodné volebné komisie (OVK) na strednej úrovni a Okrskové volebné komisie (OKVK) na úrovni volebných miestností. Samospráva zodpovedá za najviac aspektov administratívy volieb, kde samospráva vykonáva väčšinu organizačných úkonov. Administratívu podporuje Ministerstvo vnútra (ďalej len ako ministerstvo) a Štatistický úrad. Administratíva volieb požíva vysokú mieru dôvery medzi všetkými politickými stranami. Účastníci rozhovorov s misiou OBSE/ODIHR vyjadrili vysoký stupeň dôvery verejnosti v nestrannosť a profesionalitu administratíva volieb.

A. VOLEBNÉ KOMISIE

Administratíva volieb pozostáva z ÚVK, 50 OVK a celkovo 5929 OKVK. Všetky volebné orgány sa tvoria *ad hoc*, pre každé voľby osobitne. Strany alebo koalície zúčastňujúce sa volieb (volebné subjekty) delegujú svojich nominantov do volebných komisií, čím sa prehĺbuje transparentnosť, dôvera a zodpovednosť. Všetkých 18 zúčastnených strán delegovalo svojich nominantov do ÚVK.

Predsedia a podpredsedia volebných komisií sa vyberajú žrebovaním na prvom zasadnutí. Prvé zasadnutie ÚVK zvolá Predseda vlády SR, kým prvé zasadnutia OVK zvoláva Prednosta obvodného úradu a OKVK starosta obce. Títo predstavitelia môžu vymenovať zamestnancov svojich úradov za členov volebných komisií ak je počet nominantov volebných subjektov vo volebných komisiách nižší ako je požadovaný počet (pre OKVK je to najmenej päť členov). Taktiež môžu vymenovať zamestnancov svojich úradov do funkcie zapisovateľov OVK a OKVK.

ÚVK má obmedzený mandát. Rozhoduje o registrácii volebných subjektov a dohliada na volebné komisie nižších stupňov. Zisťuje a zverejňuje výsledky volieb a vydáva zvoleným kandidátom osvedčenie o zvolení. Popri zabezpečení rovnosti pridelenia vysielacích časov v televíznom a rozhlasovom vysielaní verejnoprávnych médií volebným subjektom počas volebnej kampane nemá ÚVK mandát konať v otázkach predvolebnej kampane. Spravidla sa ÚVK nezaoberala podstatou sťažností na kampaň; buď sa k nim nevyjadrovala alebo, ak boli sťažnosti závažného charakteru, postúpila ich Generálnej prokuratúre na ďalšie vyšetrovanie. Okrem toho ministerstvo a Štatistický úrad pravidelne podávajú informácie ÚVK ohľadne technických príprav volieb a spracovania výsledkov volieb.

Počas volebného obdobia ÚVK zasadala pravidelne a pracovala transparentným spôsobom. Členovia misie OBSE/ODIHR EAM mali možnosť zúčastniť sa zasadnutí ÚVK aj keď to zákon neupravuje. Všetky zápisnice zo zasadnutí boli okamžite zverejňované na internetovej stránke ministerstva. ÚVK pracovala otvoreným a kolegiálnym spôsobom. Prijatie rokovacieho poriadku by bolo pre činnosť členov ÚVK prospešné. Veľmi neskoro v celom procese a proti stanovisku jej zapisovateľa sa ÚVK rozhodla zverejniť predbežné výsledky

volieb.¹² Tím misie OBSE/ODIHR EAM má za to, že rozhodnutie o zverejnení predbežného výsledku volieb je príliš dôležité na to, aby bolo ponechané na poslednú chvíľu.¹³

Bolo by dobré zvážiť prijatie rokovacieho poriadku pre ÚVK, ktorým by sa riadila jej činnosť a najmä upravila právomoci týkajúce sa zverejňovania predbežných výsledkov. Ako už bolo odporúčané, volebná legislatíva by mala výslovne uvádzať, že pozorovatelia majú voľný prístup na zasadnutia ÚVK.

OVK dohliada na pripravenosť OKVK na voľby. Prijíma a sumarizuje výsledky volebných zápisníc z OKVK, vyhotovuje zápisnicu o priebehu a výsledku hlasovania a predkladá ju ÚVK. Môže požiadať OKVK o opakované sčítanie hlasov odovzdaných vo volebnej miestnosti. Avšak rozhodnutia ÚVK v procedurálnych otázkach nie sú pre komisie nižších stupňov záväzné.

Ako už bolo odporúčané, bolo by dobré zvážiť právnu úpravu, ktorá by zakotvila, že rozhodnutia ÚVK v procedurálnych otázkach sú záväzné pre komisie nižších stupňov, najmä ak objasňujú otázky neupravené v zákone, aby bolo zabezpečené dôsledné a spravodlivé uplatňovanie zákona.

B. MINISTERSTVO VNÚTRA A ŠTATISTICKÝ ÚRAD

Z dôvodu dočasného charakteru volebných komisií zodpovedá ministerstvo prevažne za organizáciu volieb na ústrednej úrovni. Ministerstvo dohliada na prípravu a technicko-organizačné zabezpečenie volieb; vymenúva odborný útvar na pomoc ÚVK pri jej činnosti. Vláda vymenúva zapisovateľa ÚVK, ktorý plní funkciu odborného poradcu a má poradný hlas. Zapisovateľ ÚVK býva spravidla vyšším predstaviteľom ministerstva.

Ministerstvo zabezpečuje tlač a distribúciu hlasovacích lístkov a obálok a obstaráva zariadenie volebných miestností potrebné k voľbám. Ministerstvo ďalej pomáha obciam pri tvorbe okrskov, zoznamov voličov a vydáva formuláre a usmernenia k vydávaniu volebných preukazov na hlasovanie mimo bydliska. Počas týchto volieb nemalo ministerstvo rozpočet na vykonanie informačnej kampane pre voličov ale prostredníctvom médií opakovane poskytovalo informácie a vysvetľovanie procesu volieb. V spolupráci s knižnicou pre zrakovo postihnutých ministerstvo zorganizovalo a rozposlalo zoznamy kandidátov vyhotovených vo forme zvukovej nahrávky a Braillovo písma.

Štatistický úrad zodpovedal za spracovanie výsledkov volieb. Vytvoril odborné sumarizačné útvary pri ÚVK a každej OVK, zabezpečil personál, zariadenie a programovú výbavu. Štatistický úrad ponúkol svojim odborným sumarizačným útvarom technické usmernenia a spoločne s ministerstvom vydal komplexné metodologické usmernenia k spracovaniu výsledkov volieb. Okrem svojich zákonných povinností úrad vyvinul nepovinný počítačový program na elektronické spracovanie výsledkov volieb na stupni volebnej miestnosti.

¹² Krátko pred uzavretím volebných miestností sa ÚVK rozhodla "prostredníctvom svojho odborného sumarizačného útvaru zverejniť predbežné výsledky hlasovania". Zapisovateľ ÚVK bol toho názoru, že túto vec uzavrela tým, že si vypočula a schválila informáciu svojho odborného útvaru k spracovaniu výsledkov volieb na jednom z jej prvých zasadnutí.

¹³ Zákon nerozlišuje medzi predbežnými a konečnými výsledkami a neupravuje jasné kompetencie v zverejňovaní predbežných výsledkov.

Ministerstvo zorganizovalo v spolupráci so Štatistickým úradom školenia na tému volebných postupov a spracovania výsledkov pre zapisovateľov obvodných volebných komisií. Títo následne vyškolili členov obvodných volebných komisií, predsedov okrskových volebných komisií, ich zástupcov a zapisovateľov ako i zástupcov obecných úradov.

C. REGISTRÁCIA VOLIČOV

Slovensko má pasívny systém registrácie voličov, ktorý je decentralizovaný. Osoba s trvalým pobytom má právo voliť a je zaregistrovaná v stálom zozname voličov. Každý obecný úrad má na starosti udržiavať stály zoznam voličov. Tento stály zoznam sa neprestajne dopĺňa na základe oznámení štátnych orgánov, iných obcí a výsledkov námietkového konania.

Voliči bez trvalého pobytu sa zapisujú do osobitného zoznamu voličov na základe ich písomnej žiadosti. Tento osobitný zoznam voličov vedie mestská časť Bratislava-Petržalka a v týchto voľbách zoznam obsahoval 565 mien. Starosta tejto mestskej časti utvorí osobitnú volebnú miestnosť a vymenuje OKVK na zabezpečenie hlasovania.

Zoznamy voličov pre každú volebnú miestnosť sa vyhotovujú zo stálych zoznamov a to na základe vytýčenia hraníc volebných okrskov a bydliska voličov. Obec musí utvoriť volebné okrsky najneskôr 70 dní pred dňom volieb a zabezpečiť aby počet voličov v jednom okrsku nebol viac ako 1 000. Obec uzatvorí zoznam voličov jeden deň pred dňom volieb a odovzdá dva rovnopisy zoznamov voličov do volebných miestností najneskôr dve hodiny pred začatím hlasovania. Voliči sú zoradení v zozname voličov v abecednom poradí podľa priezviska s uvedeným rodným číslom voliča. Volič môže byť uvedený len na jednom zozname.

Ak občan požiada o zapísanie do stáleho zoznamu, obec má trojdňovú lehotu na rozhodnutie. Voči rozhodnutiu o nevyhovení žiadosti o zápis sa môže občan odvolať na okresnom súde. Ak súd tomuto odvolaniu vyhovie, obec je povinná vykonať opravy v stálom zozname. V deň volieb, keďže zoznamy voličov sú už odovzdané do volebných miestností, OKVK zapíšu takéhoto voliča priamo do zoznamu voličov. Táto informácia sa nemusí nevyhnutne dostať obci, keďže zoznamy voličov sú po skončení sčítania zapečatené a archivované.

Bolo by dobré zvážiť zavedenie jednotných postupov na postupovanie informácií obciam o ich voličoch, ktorí boli doplnení do zoznamu voličov v deň volieb.

D. METÓDY HLASOVANIA

Legislatíva umožňuje voličom hlasovať osobne vo volebných miestnostiach, prostredníctvom voličského preukazu, poštou alebo do prenosnej volebnej schránky.

Hlasovanie voličským preukazom je umožnené voličom, ktorí nebudú môcť voliť vo volebnom okrsku, v ktorého zozname voličov sú zapísaní. Takým voličom vydá obec na ich žiadosť voličský preukaz, ktorý ich oprávňuje voliť v ktoromkoľvek okrsku. OKVK zapíše takýchto voličov do zoznamu voličov v okrsku, kde hlasuje a obec, ktorá vydala voličský preukaz ho vyčiarke zo zoznamu voličov, kde bol pôvodne zapísaný. Tlačivo voličského preukazu je vybavené ochrannými prvkami ale informácia o počte použitých preukazoch sa neuvádza v zázpisnici OKVK.

Prostredníctvom pošty môžu voliť len občania, ktorí sa v čase volieb budú zdržiavať mimo územia Slovenskej republiky. Voľba prostredníctvom pošty vychádza zo zásady aktívnej

registrácie. Voliči musia požiadať o voľbu prostredníctvom pošty obec, v ktorej majú trvalý pobyt a doručiť hlasovacie lístky najneskôr v posledný pracovný deň pred dňom volieb.

Zo závažných, najmä zdravotných dôvodov môže volič hlasovať mimo volebnej miestnosti do prenosnej volebnej schránky. Do zoznamu voličov sa vyznačí údaj o takomto hlasovaní, aby sa zabránilo možnosti viacnásobného hlasovania.

VI. REGISTRÁCIA KANDIDÁTOV

V lehote do 14. marca nominovalo celkovo 18 zaregistrovaných politických strán svojich kandidátov do volieb odovzdaním kandidátnych listín zapisovateľovi ÚVK a uhradením volebnej kaucie 16 596 EUR. Dvaja občania sa pokúsili o registráciu ako nezávislí kandidáti ale v súlade so zákonom ich ÚVK odmietla registrovať.¹⁴ Ku dňu 23. marca zaregistrovala ÚVK všetky listiny obsahujúce celkom 2 397 kandidátov. Patrili sem všetky vtedajšie parlamentné politické strany: SMER, SNS, HZDS, SDKU, SMK a KDH spolu s dvoma novými stranami na slovenskej politickej scéne, liberálnej SaS a strany Most-Híd. Väčšina strán nominovala maximálny dovolený počet 150 kandidátov; avšak jedna strana nominovala len jedného kandidáta.

Kandidáti sa môžu vzdať svojej kandidatúry alebo politická strana, ktorá ich kandidovala, môže odvolať jeho kandidatúru. Na oba prípady sa vzťahuje lehota 48 hodín. Celkový počet 31 kandidátov sa vzdalo svojej kandidatúry. Údaje o nich zostali zapísané v hlasovacích lístkoch ale prípadné preferenčné hlasy v ich prospech sa nebrali do úvahy.¹⁵ Celkovo sa vo voľbách uchádzalo 2 366 kandidátov.

Proces registrácie kandidátov bol všeobsažný a spektrum strán, uchádzajúcich sa o hlasy voličov, predstavovalo širokú škálu politických názorov, čím mal volič skutočný výber.

VII. PREDVOLEBNÁ KAMPAŇ

A. KAMPAŇ

Politické strany mali voľnosť viesť kampaň na celom území krajiny. Počas kampane boli rešpektované základné slobody zhromažďovania, združovania a prejavu. Väčšina strán využila tradičné spôsoby kampane ako zhromaždenia, bilbordy a plagáty, distribúcia letákov a individuálna agitácia i s využitím elektronických a tlačových médií. Sociálne siete ako Facebook, You Tube, Twitter a politické blogy zohrali v kampani podstatnú úlohu, zvlášť pri mobilizácii mladých voličov.

Hlavným zameraním kampane boli sociálne a ekonomické otázky ako nezamestnanosť, boj proti korupcii, potreba reformy zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia a pomoci regiónom postihnutým nedávnymi povodňami. Niektoré politické strany použili takzvanú maďarskú kartu.¹⁶ Schválenie zákona o dvojitom občianstve v Maďarsku zohrávalo prominentnú úlohu

¹⁴ Rozhodnutia ÚVK z 22. marca (ohľadne pána Krajňáka) a z 20. mája (ohľadne pána Adamca).

¹⁵ Zoznamy vyškrtnutých kandidátov boli umiestnené v hlasovacích miestnostiach.

¹⁶ Jav slovenskej politiky nazývaný "maďarská karta" sa týka prevažne protimaďarskej kampane rozdeľujúcej slovenských občanov pozdĺž národnostnej línie.

v kampani.¹⁷

Predvolebná kampaň je v prevažnej miere neregulovaná. Volebný zákon neupresňuje termín oficiálneho začiatku kampane. Politické strany môžu začať s kampaňou kedykoľvek s výnimkou platenej politickej reklamy, ktorú nie je možné vysielat' skôr ako 21 dní pred dňom volieb. Rovnaké pravidlo platí pre plagáty, ktoré je možné umiestňovať v obciach zdarma na miestach na to určených. Avšak pred týmto termínom si väčšina politických strán zakúpila komerčné bilbordy, ktoré nepodliehajú žiadnym obmedzeniam. Viest' kampaň v deň volieb je dovolené vďaka nedávnej novelizácii volebného zákona, ktorou sa odstránilo pôvodné 48-hodinové moratórium. Výsledky prieskumov verejnej mienky nie je dovolené zverejňovať v deň volieb až do konca hlasovania. Podobné obmedzenie platí na výstupné volebné prieskumy (exit poll).

Predvolebná kampaň bola veľmi súťaživá a prevažne pokojná ale vyznačovala sa poburujúcimi a útočnými prejavmi s prvkami etnických stereotypov, ktoré sú v rozpore so záväzkami OBSE (Vid' časť Národnostné menšiny).

V predvolebný večer Predseda vlády a volebný líder strany SMER obvinil politických protivníkov z neférových metód kampane. Vyzval políciu aby zabránila rozposlaniu asi 300 000 listov, ktoré údajne niesli jeho podpis a ktoré vyzývali voličov strany SMER aby hlasovali za mimoparlamentnú Stranu demokratickej ľavice (SDL). Podnet na v tejto veci ÚVK bol postúpený Generálnej prokuratúre. Otatné politické strany, vrátane SDL, popreli, že by boli zapojené rozposielania týchto listov.

B. FINANCOVANIE STRÁN A KAMPANE

Platné predpisy upravujúce financovanie kampane obsahujú prvky, ktoré by mohli byť dobrým základom účinného regulačného režimu. Ale účinnosť týchto prvkov je podkopaná nedostatočne podrobnými zákonnými ustanoveniami a najmä nedostatočnou mierou vykonateľnosti.

Politické strany sú povinné zo zákona predkladať výročné správy o príjmoch a výdavkoch ako i predbežné a záverečné finančné správy o financovaní kampane, kde sú uvedené informácie o daroch pre politickú stranu a o jej výdavkoch. Výročné správy o príjmoch a výdavkoch sa podávajú na parlamentnom výbore pre financie, rozpočet a menu, predbežné a záverečné finančné správy o financovaní kampane sa podávajú na Ministerstve financií. Tieto správy sa overujú a následne zverejňujú na internete.

Zodpovednosť za overovanie správnosti predbežných, záverečných a výročných finančných správ sa delí medzi Ministerstvo financií a Parlament. Avšak žiadna z týchto inštitúcií nevykonáva nezávislý finančný audit, monitorovanie kampane alebo krížové kontroly u zmluvných partnerov politických strán. Počas overovania finančných správ politických strán sa kontroluje, či boli správy zostavené v súlade s požiadavkami zákona. Povinnosť odovzdať predvolebné predbežné správy vytvára priestor na zvýšenú transparentnosť. Avšak, tento potenciál je oslabený faktom, že aj keď strany predložia nepresné alebo neúplné informácie

¹⁷ 26. mája prijal maďarský parlament zákon o občianstve, ktorý uľahčuje prístup k získaniu maďarského občianstva pre etnických Maďarov žijúcich v zahraničí. Takmer okamžite zareagoval slovenský parlament novelizáciou vlastného zákona o štátnom občianstve. Slovenskí občania, ktorí požiadajú o vydanie maďarského občianstva automaticky prídu o slovenské občianstvo.

alebo neodovzdajú zoznam svojich darcov, správa sa dopĺňa alebo opravuje až po voľbách.¹⁸

Medzi sankčné mechanizmy za neúplné správy patrí možnosť zadržania verejných dotácií alebo uloženie pokuty v prípade ak správa nespĺňa náležitosti zákona. Do roku 2001 bolo politickým stranám uložených celkom 182 takýchto pokút.¹⁹ Ale politické strany uhradili len 10 z týchto splatných pokút a niektoré z nich sa datujú do roku 2001. Ministerstvo financií zodpovedá za ukladanie pokút týkajúcich sa výročných správ na základe odporúčania parlamentného výboru. V zásade, napriek dostačujúcim administratívnym kapacitám, ani Ministerstvo financií či parlamentný výbor sa nevyznačujú nevyhnutnou nezávislosťou a nestrannosťou potrebnou na monitorovanie komplikovaných otázok financovania strán a kampane.

Bolo by dobré zvážiť vytvorenie nezávislej inštitúcie, ktorá by monitorovala, posudzovala a kontrolovala financovanie politických strán a kampane, presadzovala platnú legislatívu a vypracúvala návrhy na zlepšenie legislatívneho rámca. Takéto inštitúcie by mohli byť obsadené profesionálnymi menovanými parlamentom ale existujú aj iné modely, ako napríklad komisie pozostávajúce zo sudcov.

Za účelom organizačného posilnenia politických strán a zabezpečenia ich nezávislosti od vplyvu ekonomických zájmov dostávajú strany značné finančné prostriedky vo forme verejných dotácií.²⁰ Jednak, na mimoriadnom zasadnutí dva dni pred konaním volieb schválil parlament novelu zákona, ktorou sa znižuje výška verejných dotácií za každý odovzdaný hlas z 1 na 0,75 percent priemernej nominálnej mzdy s úmyslom poskytnúť zvyšné prostriedky obetiam povodní.²¹ Celkovo sa jednalo o zníženie verejných dotácií o čiastku približne štyri milióny EUR ročne. Účastníci rozhovorov s tímom OBSE/ODIHR EAM kritizovali prijatie takejto legislatívnej zmeny tak krátko pred voľbami a vnímali ju ako súčasť kampane väčších strán a ako poškodzovanie meších strán, ktoré ráтали s istou čiastkou finančných prstriedkov, ktoré obdržia ako verejnú dotáciu na pokrytie ich výdavkov na kampaň. Aj keď ustanovenia, ktorými sa riadia verejné dotácie nepredstavujú hlavnú časť volebných zákonov, prijatie takejto právnej úpravy bezprostredne pred voľbami sa nedá považovať za dobrú prax keďže pravidlá hry by mali byť známe pred začiatkom volebného obdobia.

V situácii, keď politické strany dostávajú verejné dotácie, považuje sa za dobrú prax ak by sa znížila buď celková výška dotácií alebo výška individuálnych darov. Ale zdá sa, že nie sú jednoznačné názory na to, či zákon upravuje limit na individuálne dary alebo nie. Mnohí účastníci rozhovorov s tímom OBSE/ODIHR EAM boli presvedčení, že horná hranica individuálnych darov je 5 000 EUR. V skutočnosti sa toto obmedzenie týka len darov prijatých v hotovosti ale nie darov poskytnutých stranám napríklad bezhotovostným prevodom na účet.²²

¹⁸ Napríklad, tri parlamentné politické strany neuviedli informácie o prispievateľoch na financovanie ich kampane v predbežných správach preložených pred voľbami.

¹⁹ Informácie poskytnuté parlamentným výborom pre financie, rozpočet a menu.

²⁰ Strany majú dovolené použiť verejné dotácie na účely kampane a v predbežných správach je zrejmé, že sa s týmito prostriedkami ráta v rozpočte na kampaň: výdavky na kampaň všetkých politických strán boli asi o dva milióny EUR vyššie ako bol ich príjem z darov a úverov, keďže očakávali, že verejné dotácie vykryjú túto medzeru.

²¹ Volebný zákon ako i zákon o politických stranách a hnutiach boli novelizované.

²² Paragraf 24 odsek 2 zákona o politických stranách a hnutiach ustanovuje, že "Strana môže prijať finančný dar hotovostnou platbou od jedného darcu len jedenkrát za príslušný kalendárny rok v hodnote daru najviac 5 000 EUR." Toto ustanovenie bol prijaté v roku 2008 novelou zákona.

Platný systém verejného financovania politických strán by mal byť spojený s jasne definovanými podmienkami pre prijímanie individuálnych darov; osobitná pozornosť by sa mala venovať presadzovaniu horných hraníc individuálnych darov pre všetky druhy príspevkov.

Účastníci rozhovorov s misiou OBSE/ODIHR EAM z mimovládnych organizácií vyjadrili nespokojnosť s neochotou politických strán prijať novelu zákona, ktorá by sprísnila platnú právnu úpravu týkajúcu sa financovania kampane tak, aby bola účinnejšia. Predstavitelia komunity z mimovládnych organizácií naznačili, že napriek výraznej miere úsilia z ich strany, ktoré v minulosti vyvinuli v tomto smere, žiadna z politických strán zúčastnených v týchto voľbách nemala vo svojom volebnom programe potrebu zlepšenia systému financovania kampane. Na tento nedostatok politickej vôle posilniť systém, zvlášť v oblasti presadzovania pravidiel, poukázala i skupina štátov Rady Európy proti korupcii (GRECO).²³

Bolo by dobré zvážiť prehodnotenie terajšieho systému financovania kampane tak, aby sa dal dosiahnuť konsenzus o nevyhnutných zmenách a vhodná novelizácia právnej úpravy bola prijatá v dostatočnom predstihu pred ďalšími voľbami.

VIII. MÉDIÁ

A. MEDIÁLNY PRIESTOR

Mediálny priestor na Slovensku je slobodný a pluralistický. Ponúka širokú škálu elektronických a printových médií s vyše 100 televíznymi a 20 rozhlasovými stanicami. Verejnoprávna *Slovenská Televízia (STV)* má tri kanály: *STV1*, kultúrne zameraný *STV2* a nedávno spustený športový kanál *STV3*. Verejnoprávny rozhlas *Slovenský rozhlas* prevádzkuje osem staníc, kam patria *Rádio Slovensko*, *Rádio Regina* zamerané na regióny a *Rádio Patria* v maďarskom jazyku. Obaja verejnoprávni vysielatelia sú nezávislými poskytovateľmi verejných služieb, ktoré každé dozoruje 15-členná Rada menovaná Parlamentom.

Najväčším televíznym vysielateľom je súkromná *TV Markíza*.²⁴ K dispozícii sú televízne stanice šírené cez káblové rozvody a satelitný príjem. Zaregistrovaných je vyše 1 000 periodík vrátane denníka *SME*, ktorého denný náklad je asi 60 000 výtlačkov.²⁵ Dve hlavné tlačové agentúry sú súkromná *SITA* a verejná *TASR*. Vyše 70 percent domácností má prístup k rýchlemu internetu.

B. PRÁVNY RÁMEC

Zákon o vysielaní a retransmisii je hlavným zákonom upravujúcim elektronické médiá. Vyžaduje od vysielateľov aby zabezpečili všeobecnú pluralitu názorov a informácií ako aj objektivitu a nestrannosť v spravodajských reláciách. Rada pre vysielanie a retransmisiiu (ďalej len ako Rada pre vysielanie),²⁶ ktorej deväť členov je menovaných Parlamentom, monitoruje

²³ Tretie hodnotiace kolo GRECO, Správa o dodržiavaní pravidiel Slovenskou republikou, marec 2010: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2010\)3_Slovakia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2010)3_Slovakia_EN.pdf).

²⁴ Hlavná spravodajská relácia vysielaná o 19. hodine má 53 percentnú sledovanosť.

²⁵ Ich internetová verzia má viac ako 1 000 000 návštev mesačne.

²⁶ Cieľom Rady pre vysielanie je presadzovať záujmy verejnosti pri výkone práv na informácie a slobodu prejavu a práva prístupu ku kultúrnym hodnotám a vzdelaniu a uplatňovať štátne predpisy v oblasti vysielania a retransmisie (paragraf 4 odsek 1 Zákona o vysielaní).

ako elektronické médiá dodržiavajú zákon o vysielaní a volebnú legislatívu. ÚVK má taktiež mandát sledovať elektronické médiá počas kampane. ÚVK rieši akékoľvek spory o pridelení alebo plánovaní vysielacieho času pre platenú politickú reklamu a rovnocennej účasti v diskusných reláciách.

Predvolebná kampaň v elektronických médiách sa začína 21 dní pred dňom konania volieb. Verejnoprávny rozhlas a televízia majú povinnosť prideliť desať hodín vysielacieho času na diskusné relácie, ktoré budú rovnomerne rozdelené medzi strany súťažiace vo voľbách. Navyše museli verejnoprávni vysielatelia vyhradiť 30 minút na platenú politickú reklamu pre každého z uchádzačov. Súkromní vysielatelia mohli vysielat' diskusné relácie s kandidátmi ak predložili Rade pre vysielanie svoj projekt vysielania predvolebných relácií 30 dní pred ich začiatkom. Navyše mohli súkromní vysielatelia prideliť každej strane 30 minút platenej politickej reklamy. Mimo predvolebnej kampane nie je platená politická reklama dovolená.

Zatiaľ čo sa obmedzenie platenej politickej reklamy v elektronických médiách na 30 minút môže vykladať ako poskytnutie rovnocenného priestoru všetkým uchádzačom neplatí žiadna požiadavka, ktorá by ukladala vysielateľom povinnosť účtovať rovnaké sadzby všetkým volebným subjektom.

Bolo by dobré zvážiť zavedenie požiadavky stanovujúcej, aby sadzby a vyhradený priestor na platenú politickú reklamu pred voľbami neprekročili porovnateľné sadzby za komerčnú reklamu. Rada pre vysielanie by mohla mať mandát na sledovanie dodržiavania limitov platenej politickej reklamy.

Predvolebná kampaň v tlači nie je obmedzená čo do konkrétneho obdobia a printové médiá podliehajú samoregulácii. V roku 2008 schválený nový tlačový zákon ustanovil právo na opravu a na odpoveď.²⁷ Upravuje zverejnenie odpovede na článok, ktorý obsahuje faktické vyjadrenia zasahujúce do cti, dôstojnosti alebo súkromia osoby. Táto odpoveď musí byť zverejnená na podobnom mieste a formáte ako pôvodný článok uvádzajúci faktické vyjadrenia. Národné i medzinárodné mediálne organizácie²⁸ vyjadrili k tejto úprave svoje obavy, keďže nový zákon ukladá médiám povinnosť zverejniť odpoveď bez ohľadu na pravdivosť tvrdení uvedených v pôvodnom článku. Nezávislá štúdia²⁹ ukázala, že vydavatelia zatiaľ odmietajú zverejniť väčšinu takýchto požiadaviek, keďže žiadosti o odpoveď nespĺňajú formálne náležitosti predpísané zákonom. Taktiež ukázala, že tieto požiadavky predkladajú väčšinou politici a verejní činitelia a nie bežní občania, čím zákonodarcovia pôvodne novelu obhajovali. Niektoré z týchto zamietnutých žiadostí sa dostali pred súd, kde sa vo veciach ešte koná.³⁰

V nedávnych rokoch podávali verejní činitelia časté žaloby na ochranu osobnosti voči printovým a elektronickým médiám, čo vyústilo v finančné sankcie. Tím OBSE/ODIHR EAM bol informovaný, že tento trend mal mrazivý účinok na investigatívnu žurnalistiku. Avšak,

²⁷ Podľa odporúčania Výboru ministrov Rady Európy (2004) č. 16 členským štátom k právu na odpoveď v novom mediálnom prostredí "každá fyzická alebo právnická osoba, bez ohľadu na jej národnosť alebo bydlisko, má nárok na právo na odpoveď alebo podobnej nápravy, kde môže zareagovať na akékoľvek informácie v médiách obsahujúce nepresné fakty o nej, ktoré majú dopad na jej osobné práva." Viď: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=802829&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>.

²⁸ Vráťane zástupcu Inštitútu OBSE pre slobodu médií a medzinárodnej tlače.

²⁹ Od Mediálnej fakulty Bratislavskej vysokej školy práva: <http://www.branooondrasik.sk/research-reply.pdf>.

³⁰ Denník *SME* má asi 20 začatých konaní na súde vo veci odmietnutia práva na odpoveď.

vo svojom nedávnom rozsudku Ústavný súd rozhodol, že súdnicstvo porušilo zásadu slobody prejavu tým, že uložilo finančnú sankciu časopisu za urážku na cti vo veci, kde rozhodoval sudca.³¹

C. MEDIÁLNE POKRYTIE KAMPANE

STV naplánovala svoje diskusné relácie v súlade so zákonnými požiadavkami, kde navrhla tri okrúhle stoly, medzi ktoré zamýšľala rozdeliť 18 politických strán súťažiacich vo voľbách do troch skupín: jednu pre parlamentné strany a dve pre mimoparlamentné strany. Každá skupina mala možnosť zaradenia do vysielania v troch rôznych reláciách, zameraných na rôzne tematické okruhy: ekonomické a sociálne otázky, medzinárodné témy a zahraničná politika, a právo a poriadok. Kým väčšina strán tento formát prijala, SDL podala voči nemu sťažnosť s argumentom, že zvolené zoskupenie diskriminovalo mimoparlamentné strany (viď dole). Okrúhle stoly sa vysielali na STV2 a boli simultánne tlmočené do posunkovej reči. Okrem toho STV vysielala aj platenú politickú reklamu; päť strán využilo priestor na platenú politickú reklamu v STV.³²

Rada pre vysielanie posúdila tri sťažnosti od štyroch politických strán, všetky voči STV. Prvú sťažnosť podali spoločne SaS a Most-Híd, kde obviňovali STV zo zaujatosti tým, že do pravidelnej relácie “o 5 minút 12” pozvali len parlamentné strany. Tieto strany argumentovali tým, že podľa prieskumov verejnej mienky mali obe strany vysoké šance na prekročenie päťpercentného kvóra a preto mali byť tiež pozvané do relácie. Manažment STV informoval, že 31 mája sa rovnakej relácie zúčastnili zástupcovia zo strán SMERu, SaS a Mosta-Híd. Na základe tohto zamietla Rada pre vysielanie sťažnosť ako nepodloženú.

Druhú sťažnosť podala SDL. Okrem obvinení voči STV za diskrimináciu mimoparlamentných strán v predvolebných okrúhlych stoloch poukázala SDL na to, že STV začala s vysielaním platenej politickej reklamy až 26. mája a nie 22. mája ako to vyžaduje zákon. Rada pre vysielanie pokladala sťažnosť za neopodstatnenú a samostatným osobným listom strane SDL poslyla svoj výklad zákona s vysvetlením, že platená politická reklama sa nesmie začať skôr ako 21 dní pred dňom volieb, ale vysielateľ má možnosť začať vysielateľ reklamu kedykoľvek to považuje za vhodné po 22. máji.

9 júna podala SDL novú sťažnosť, v ktorej obviňovala STV z porušenia volebného zákona. Počas predvolebného okrúhleho stola vysielaného 1. júna moderátor opakovane prerušoval zástupkyňu SDL vyžadujúc od nej, aby sa držala zvolenej témy. SDL uviedla vo svojej sťažnosti, že zákon neupravuje, čo má byť obsahom diskusných relácií. Rada pre vysielanie postúpila vec ÚVK, ktorá po krátkej diskusii hlasovaním “vzala sťažnosť na vedomie.”

Tím OBSE/ODIHR EAM zistil od Rady pre vysielanie, že sťažnosti týkajúce sa volieb a následné rozhodnutia o nich Rada nezverejňovala na základe zákonného ustanovenia, ktoré zakazuje zverejniť totožnosť sťažovateľa.³³

Odporúčame, aby Rada pre vysielanie poskytla sťažovateľovi motivované rozhodnutie

³¹ V konkrétnom prípade, kde časopis zverejnil článok, že konkrétny sudca dostal značnú náhradu škody za urážku na cti v konaniach voči médiám. Následne tento sudca podal žalobu na ochranu osobnosti voči časopisu, ktorému bola uložená finančná sankcia. Ústavný súd vo svojom rozhodnutí zvrátil rozhodnutie súdu s odôvodnením, že informovanosť o súdnych sporoch patrí medzi legitímne záujmy verejnosti.

³² SNS, SDL, Strana rómskej koalície (SRK), SMER a SDKÚ.

³³ Paragraf 14 a 6 Zákona o vysielaní.

a akýchkoľvek sťažnostiach, týkajúcich sa volieb aj keď sa sťažnosť pokladá za “neopodstatnenú”, a aby sťažnosť spolu s rozhodnutím boli zverejnené na internetovej stránke Rady. Poslúži to zvýšeniu transparentnosti.

Niektorí z účastníkov rozhovorov s tímom OBSE/ODIHR EAM a médiá vyjadrili zvýšené obavy z nestrannosti STV v prospech vládnej koalície. Misia OBSE/ODIHR EAM nevykonávala počas kampane komplexný mediálny monitoring. Zistenia z domáceho mediálneho monitoringu, ktorý vykonala mimovládna organizácia *Memo 98* naznačili, že v období od 22. mája do 7. júna STV spravdla poskytla vyvážené pokrytie politických síl vo svojich spravodajských reláciách.³⁴ Avšak *Memo 98* poznamenala, že týždeň pred dňom volieb venovala STV celý večer nepriamej predvolebnej kampani v prospech vládnucej strany SMER.

V súlade so zákonom predložila televízna stanica *Markíza Rade* pre vysielanie svoj plán diskusných relácií a 7. júna začala vysielat' prvú zo štyroch relácií s predstaviteľmi všetkých strán súťažiach vo voľbách.³⁵ Posledné dve relácie boli venované ôsmym stranám s najvyššou podporou podľa prieskumov verejnej mienky. Podľa zistení *Memo 98* bola *Markíza* jedinou televíznou stanicou, ktorá vo svojich reláciách pokryla všetkých 18 uchádzačských strán. Šesť strán si zaplatilo platenú politickú reklamu v *Markíze*.³⁶

Týždenník *Týždeň* rozbehol kampaň proti lídrovi vládnej koalície. 31. mája sa fotografia úradujúceho premiéra preškrtnutá červenou farbou objavila na titulnej strane časopisu. Osemdesiatisíc výtlačkov bolo distribuovaných zdarma. Na internetovej stránke časopisu sa nachádzalo päťdesiat krátkych videospotov s celebritami vyzývajúcimi mladých voličov na účasť vo voľbách a hlasovanie za “iný smer”. Redaktori časopisu oslovili *Markízu* s požiadavkou nákupu vysielacieho času na odvysielanie troch z týchto krátkych spotov. Televízna stanica túto požiadavku odmietla s argumentáciou, že podľa volebného zákona majú nárok na platenú politickú reklamu len politické strany súťažiace vo voľbách. Časopis zas naopak argumentoval, že jeho reklamy neslúžili na podporu konkrétnej strany a považovali rozhodnutie televízie *Markíza* za prejav nedostatku nezávislosti.³⁷

IX. ÚČASŤ ŽIEN

Okrem Ústavy predstavuje antidiskriminačný zákon z roku 2004 najdôležitejšiu legislatívnu normu upravujúcu problematiku rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí.³⁸ Cieľom Národnej stratégie rodovej rovnosti na obdobie 2009-2013 je zaviesť rodový aspekt do tvorby a implementácie politík na všetkých úrovniach. Avšak, právny rámec neprináša konkrétne opatrenia na podporu účasti žien v rozhodovacom procese, čím ponecháva posun účasti žien v politike na politické strany ako ich vnútornú záležitosť.

³⁴ Vid' monitorovaciu správu *Memo 98* na:

http://www.infovolby.sk/index.php?base=data/_pr/1276121173.txt.

³⁵ Podľa Rady pre vysielanie boli jedinými vysielateľmi, ktorí predložili plán diskusných relácií *TV Markíza*, *Rádio Expres* a dva miestne TV kanály.

³⁶ SMER, SDKÚ, SDL, SaS, Únia a SNS.

³⁷ Paragraf 32 odsek 11 zákona o vysielaní definuje politickú reklamu ako verejný oznam na podporu politickej strany počas predvolebnej kampane.

³⁸ Zákon z roku 2004 v znení neskorších zmien v rokoch 2007 a 2008, transponuje dôležité smernice EÚ v týchto oblastiach do národného právneho poriadku. Avšak rodová rovnosť s ohľadom na účasť v rozhodovacom procese sa v zákone nespomína.

Len niektoré strany uplatňujú interné pravidlá týkajúce sa nominácie žien ako kandidátok na svojich kandidátnych listinách. Z celkového počtu 2 366 kandidátov na volebných lístkoch bolo 539 resp. 22,8 percenta žien. Len málo žien sa nachádzalo na volebných lístkoch na zvoliteľných miestach. Spomedzi horných 20 kandidátov šiestich strán zvolených do parlamentu bol podiel žien 13,3 percenta a jedine SDKÚ mala ženu ako volebnú líderku.³⁹

Parlamentné zastúpenie žien ostáva nedostatočné. Z hlasovania vo voľbách bolo do parlamentu zvolených 23 žien (15,3 percent) z celkového počtu 150 poslancov,⁴⁰ čo je pokles z počtu 27 po voľbách v roku 2006. 8. júla bola Iveta Radičová vymenovaná do funkcie Predsedu vlády SR ako prvá žena na čele nového 13-členného vládneho kabinetu s jedinou ministerkou. Keďže po vymenovaní do funkcie ministra sa na dobu trvania funkcie poslanci vzdávajú mandátu v prospech náhradníkov, počet poslankyň v parlamente stúpol na 24 (16 percent).

Zdá sa, že v oblasti organizácie volieb boli ženy celkovo dobre zastúpené. V ÚVK bolo sedem žien z osemnástich členov, vrátane predsedníčky a podpredsedníčky.

X. ÚČASŤ NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

Ústava uplatňuje zásady rovnosti, vrátane politických práv, pre všetkých občanov. Spomedzi medzinárodných nástrojov týkajúcich sa ochrany práv národnostných menšín Slovensko ratifikovalo Rámcový dohovor Rady Európy pre ochranu národnostných menšín (ratifikované a nadobudlo účinnosť v roku 1998) ako i Európsku chartu pre regionálne a menšinové jazyky (ratifikované v roku 2001 a nadobudlo účinnosť v roku 2002). V krajine žije 13 oficiálne uznávaných národnostných menšín.⁴¹ Maďari predstavujú najväčšiu menšinu v počte asi 520 500 osôb. Oficiálne pozostáva rómske obyvateľstvo asi z 90 000 osôb; ale podľa rozšíreného názoru je ich počet podstatne vyšší.⁴²

Národnostné maďarské politické strany sa uchádzali o zvolenie vo všetkých voľbách od roku 1990. Strana SMK mala v predošlom parlamente 20 mandátov ale v týchto voľbách neuspela tesne pod hranicou päťpercentného kvóra. Ale nová politická strana s výrazným zastúpením etnických Maďarov, Most-Híd, získala 14 mandátov.⁴³

Zatiaľ čo Rómovia nie sú zjednotení pod jednou stranou⁴⁴ a na národnej úrovni im chýba zastúpenie mnohí sa uchádzali o zvolenie. Asi desať kandidátov, ktorí sa hlásili k rómskej

³⁹ Percentá žien ako kandidátok na zoznamoch strán zvolených do parlamentu boli nasledovné: KDĽH – 22,7, Most-Híd – 19,3, SMER a SaS – každá po 18, SDKÚ – 16 a SNS – 12,7. Štyri strany mali viac ako 30 percent žien kandidátok na svojich listinách ale toľko ich nebolo zvolených. Podľa údajov zo Štatistického úradu SR.

⁴⁰ Z piatich spomedzi šiestich zvolených strán bolo zvolených dvadsaťtri poslankyň: SMER – šesť žien, SDKÚ – šesť, SaS – štyri, KDĽH – dve a SNS – jedna. Podľa údajov zo Štatistického úradu SR.

⁴¹ bulharská, chorvátska, česká, nemecká, maďarská, židovská, moravská, poľská, rómska, ruská, rusínska, srbská a ukrajinská.

⁴² Podľa sčítania ľudu z roku 2001 sa 1,7 percenta obyvateľstva hlási k rómskej národnosti. Vedecká obec, štátne orgány, medzinárodné a občianske organizácie odhadujú ich skutočný počet na 350 000 až 600 000. Divízia Rady Európy pre Rómov a kočovníkov odhaduje ich počet asi na 490 000.

⁴³ Most-Híd sa prihovára za medzietnickú spoluprácu medzi národnosťami Slovákov a Maďarov a používa kvóty na menšinových kandidátov na svojej kandidátnej listine. Z jej listiny boli zvolení kandidáti maďarskej i slovenskej národnosti.

⁴⁴ Strana rómskej koalície SRK predstavila 115 kandidátov ale získala len 0,27 percent hlasov.

národnosti sa uchádzali o zvolenie na listinách štyroch veľkých politických strán.⁴⁵ Do parlamentu sa nedostal žiadny Róm.

Vďaka úbohým sociálno-ekonomickým podmienkam, často nízkej úrovni vzdelania a široko uplatňovanej sociálnej exklúzii je značný počet rómskych voličov obzvlášť zraniteľný, čo ich činí ľahkým terčom pokusov o manipuláciu volieb. Mnohí účastníci rozhovorov s tímom OBSE/ODIHR EAM spomenuli obavy z neprimeraného vplyvania na rómskych voličov, kam patrí najmä kupovanie hlasov.⁴⁶ Niekoľko prípadov bolo nahlásených príslušným orgánom (viď časť Sťažnosti a podania),⁴⁷ ale na Slovensku sa kupovanie hlasov výslovne neuvádza v príslušných zákonoch. Iniciatíva občianskej spoločnosti na posilnenie záväzku politických strán konať počas kampane v súlade so zákonom formou podpísania etického kódexu sa nestretlo so širokou podporou.

Odporúčame prijať komplexný prístup, ktorý by sa vysporiadal s neprimeraným vplyvaním na rozhodovanie voličov. Je potrebné vziať do úvahy všetky faktory prispievajúce k javu kupovania hlasov, vrátane nedostatku politickej kultúry v oblasti dôležitosti slobody rozhodovania počas demokratických volieb a kriminalizácie kupovania hlasov. Mala by sa prehodnotiť volebná legislatíva, majúc na mysli že terajší systém pripúšťa ľahkú metódu kontroly rozhodnutia voliča tým, že tento nie je povinný odovzdať nepoužité hlasovacie lístky vo volebnej miestnosti.

Žiaľ, predvolebná kampaň niektorých strán obsahovala netolerantnú rétoriku, ktorá ťažila z negatívnych stereotypov o menšinách a obavách širokej spoločnosti. Napríklad v programe Ľudovej strany naše Slovensko sa uvádza, že “Odstránime nespravodlivé uprednostňovanie cigánskych parazitov pred slušnými ľuďmi”. Strana SNS použila bilbord s vyobrazenou fotografiou do pol pásu odhaleného Róma, ktorá bol digitálne upravená pridaním tetovaní a zlatej reťaze s nápisom: “Aby sme nekfmili tých, čo nechcú pracovať”.

Toto je v jednoznačnom rozpore so zásadami uchovanými v Kodaňskom dokumente OBSE z roku 1990 a iných medzinárodných nástrojoch ochrany menšín, ktoré sú zamerané na povzbudzovanie tolerancie a medzikultúrneho dialógu a na boj proti predsudkom vedúcim k rasovej diskriminácii.⁴⁸ Tieto bilbordy odsúdilo mnoho rómskych občianskych skupín a iných mimovládnych organizácií ako aj politickí súper i a niektoré spoločnosti odmietli tieto plagáty vyvesiť.

Mali by sa zväziť širokosiahle vzdelávacie programy zamerané na zvyšovanie povedomia alebo na občianske vzdelávanie zamerané na zraniteľné skupiny (napr. rómski voliči) ako aj na politické strany a spoločnosť ako takú. Tento program by mal byť navrhnutý a zrealizovaný v úzkej spolupráci s rómskymi občianskymi organizáciami.

Niektorí účastníci rozhovorov s tímom OBSE/ODIHR EAM z radov maďarskej menšiny uviedli obavy zo zákonných ustanovení, ktoré dovoľujú používanie jazyka národnostnej

⁴⁵ Rómski kandidáti sa objavili na listinách HZDS, Most-Híd, KDH a Azen ale žiadni neboli zvolení.

⁴⁶ Objavili sa správy, že politické strany alebo ich zástupcovia ponúkajú peniaze, potraviny alebo alkohol v rómskych osadách výmenou za odovzдание nepoužitých hlasovacích lístkov ako dôkazu za to, ako hlasovali. V deň volieb si členovia tímu OBSE/ODIHR EAM všimli, že voliči systematicky vynášali nepoužité hlasovacie lístky von z volebnej miestnosti nachádzajúcej sa v rómskej osade.

⁴⁷ ÚVK dostala niekoľko podnetov ohľadne kupovania hlasov alebo neprimeraného vplyvania na rómskych voličov.

⁴⁸ Podľa článku 40 Kodaňského dokumentu sú zúčastnené štáty OBSE povinné jednoznačne a jasne odsúdiť antisemitizmus a xenofóbiu.

menšiny v reklame a verejne vystavovaných oznamoch len spolu so slovenčinou,⁴⁹ kým iní to pre ich kampaň nevnímali ako problém. Navyše boli oficiálne volebné materiály dostupné len v slovenčine.⁵⁰

Bolo by dobré zvážiť zabezpečenie volebných informácií v jazykoch národnostných menšín, čo by zlepšilo celkové porozumenie volebnému procesu.

XI. SŤAŽNOSTI A PODNETY

Volebný zákon obsahuje len niekoľko paragrafov upravujúcich riešenie volebných sťažností. Ustanovuje Najvyšší súd SR na rozhodovanie o sťažnostiach voči ÚVK v prípadoch keď táto odmietla zaregistrovať kandidátne listiny a okresné sudy na rozhodovanie vo veciach rozhodnutí obcí o registrácii voličov. Ďalej zákon ustanovuje Ústavný súd SR ako príslušný rozhodovať o podnetoch poukazujúcich na porušenia Ústavy SR alebo zákonnosti výsledkov volieb.⁵¹

Ústavný súd SR môže zrušiť napadnutý výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné, môže zrušiť rozhodnutie ÚVK o odmietnutí kandidáta a rozhodnúť o opätovnom ustanovení riadne zvoleného kandidáta do funkcie poslanca. Ďalej má kompetenciu rozhodovať o rozpustení alebo zrušení činnosti politických strán. Ústavný súd nemá žiadnu lehotu na rozhodnutie o podaniach, čo môže viesť ku zdĺhavému súdnemu konaniu.

Odporúča sa stanoviť primerané lehoty pre Ústavný súd na rozhodovanie o podnetoch týkajúcich sa volieb.

Občania sa môžu obrátiť na Ústavný súd ako na justičnú inštanciu s podaniami na porušenie základných slobôd a ústavných práv. O iných možných podnetoch rozhodujú všeobecné sudy alebo v prípade podozrenia zo spáchania trestného činu sú tieto postúpené prokuratúre.

Vo volebnom zákone chýba najmä primeraný mechanizmus pre sťažnosti voči porušeniam v rámci predvolebnej kampane, zvlášť ohľadne platenej politickej reklamy. Ak strany alebo koalície porušia rozhodnutia obcí o vyhradení voľnej plochy na umiestňovanie predvolebných propagačných materiálov platia ustanovenia zákona o priestupkoch.⁵²

ÚVK dostala len málo podnetov pred dňom volieb. Vo väčšine prípadov sa k nim ÚVK vyjadrila, že nie je kompetentná vo veci rozhodnúť. Ak sa sťažnosti týkali údajného spáchania trestného činu, ÚVK spravidla vec postúpila Generálnej prokuratúre. Sem patria aj podnety na údajné kupovanie hlasov. V prípadoch, kedy podnety poukazovali na obavy z manipulácie výsledkov volieb zo strany členov OKVK, ÚVK nariadila prítomnosť členov OKVK počas sčítania hlasov.

⁴⁹ Podľa zákona o štátnom jazyku musia byť verejné nápisy v slovenčine ale môžu zobrazovať aj preklad textu v inom jazyku menším písmom.

⁵⁰ Niekoľko medzinárodných noriem a usmernení sa odvoláva na právo používať jazyk národnostných menšín vo volebnom procese a na prístup k informáciám o voľbách v jazyku národnostných menšín. Vid' napr. článok 32.5 Kodaňského dokumentu z roku 1990, článok 9.1 Rámcového dohovoru a všeobecný komentár OSN č. 25 (1996). Taktiež vid' článok 34 Ústavy SR.

⁵¹ Pokiaľ je známe tímu OBSE/ODIHR EAM Ústavný súd SR neobdržal žiadne podnety na porušenie priebehu volieb.

⁵² Paragraf 46 zákona o priestupkoch z roku 1990 stanovuje za tieto porušenia pokutu vo výške 33 EUR.

ÚVK posudzovala na svojich zasadnutiach v deň volieb a po voľbách pred vyhlásením oficiálnych výsledkov volieb podnety, ktoré prijali jej členovia telefonicky, elektronickou poštou a faxom alebo písomne a spravidla na ne primerane odpovedala. ÚVK postúpila tri prípady obvinení o kupovaní hlasov Generálnej prokuratúre. V niektorých prípadoch sa členovia ÚVK osobne venovali riešeniu predmetu podaní priamo na mieste.⁵³

ÚVK posúdila deväť podnetov o chybách v postupoch počas hlasovania v hlasovacích miestnostiach a kde to bolo možné, prijala primerané nápravné kroky. V niektorých prípadoch zabudol člen OKVK odobrať voličovi hlasovací preukaz, čím spôsobil možnosť opakovaného hlasovania. Taktiež bolo ÚVK nahlásených niekoľko prípadov narušenia poriadku v hlasovacích miestnostiach. V štyroch prípadoch prišli voliči k voľbám a zistili, že ich mená boli už na zoznamoch voličov zakrúžkované. Vo dvoch v týchto prípadoch po prerokovaní podnetu rozhodla ÚVK vo veci nekonať. Zvyšné dva prípady boli vrátené príslušným OKVK, ktoré rozhodli dovoliť týmto voličom hlasovať s tým, že členovia komisie omylom zakrúžkovali mená týchto voličov.

Odporúča sa prijať legislatívnu úpravu s jasným stanovením zákonného procesu posudzovania podnetov zo strany ÚVK aby bolo zabezpečené dôsledné rozhodovanie o podnetoch a dodržané rovnocenné zaobchádzanie so sťažovateľmi.

Čo je pozoruhodné, ÚVK neobdržala žiadne podnety na sčítanie a tabuláciu hlasov a zápisnicu ÚVK o konečných výsledkoch volieb nikto nenapadol na súde.

XII. DEŇ VOLIEB

Slovenský systém ponúka voličom široké možnosti na hlasovanie, vrátane hlasovania poštou pre voličov s dočasným alebo trvalým pobytom v zahraničí, hlasovanie do prenosnej volebnej schránky a hlasovanie voličským preukazom mimo okrsku bydliska voliča.

V lehote do 11. júna odovzdalo svoj hlas poštou celkovo 5 861 voličov. Voliči, ktorí sa nemohli dostaviť do volebnej miestnosti mohli požiadať OKVK o umožnenie hlasovania do prenosnej volebnej schránky ešte aj v deň volieb. OKVK vyslala dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou za takýmito voličmi, ktorým obec zabezpečila dopravu. Záujem o hlasovanie voličským preukazom má stúpajúcu tendenciu. Obce, ktoré navštívil tím OBSE/ODIHR EAM odhadovali, že do lehoty 10. júna vydali voličské preukazy asi dvom až piatim percentám voličov.⁵⁴ Hlasovanie hospitalizovaných voličov a voličov v zariadeniach na výkon trestu koordinuje riaditeľ daného zariadenia a v prípade potreby je možné aby volič hlasoval kombináciou hlasovania voličským preukazom do prenosnej volebnej schránky.

A. HLASOVANIE

V súlade so štandardnou praxou OBSE/ODIHR tím EAM nevykonával žiadne systematické alebo komplexné sledovanie hlasovania, sčítania hlasov alebo procesu spracovania výsledkov. Avšak členovia tímu OBSE/ODIHR EAM v deň volieb navštívili niekoľko volebných miestností v Bratislave, Košiciach, Trenčíne a Trnave.

Volebné miestnosti boli otvorené pre voličov od 7.00 do 22.00 hod. Členovia OKVK boli

⁵³ Podnet sa týkal údajného kupovania hlasov medzi Rómami v bratislavskej Petržalke.

⁵⁴ Celkový počet vydaných voličských preukazov nebol k dispozícii.

k dispozícii od 5.00 hod na obdržanie zoznamov voličov a hlasovacích lístkov a celkové prípravy na voľby. Všetky navštívené volebné miestnosti boli otvorené včas a hlasovanie prebiehalo v profesionálnej a pokojnej atmosfére počas celého dňa. Členovia OKVK sa javili byť dobre pripravení a zorganizovaní. Zapisovatelia zohrávali pozitívnu úlohu pri dohliadaní na celý proces a na požiadanie poskytli radu.

Členovia OKVK dôsledne kontrolovali preukazy totožnosti voličov, krúžkovali ich mená na zoznamoch voličov a vydávali im potrebný balíček 18 hlasovacích lístkov s obálkou.⁵⁵ ÚVK dostala len niekoľko podnetov o odchýlkach od postupu hlasovania (viď časť Sťažnosti a podnety).

Pozorovatelia tímu OBSE/ODIHR EAM si všimli sporadické prípady skupinového hlasovania členmi rodiny, najmä vo volebných miestnostiach v rómskych osadách, pričom členovia volebných komisií nepožadovali nápravu. Nepoužitú hlasovaciu lístku sa odkladali do pripravených nádob alebo si ich ponechali voliči. Voličom sa nezakazuje vynášanie nepoužitých hlasovacích lístkov mimo volebnú miestnosť, čo môže spôsobovať nežiadúci potenciál porušenia tajnosti hlasovania.

Bolo by dobré zvážiť zákaz odchádzať z volebných miestností s nepoužitými hlasovacími lístkami aby sa tým zabezpečila tajnosť hlasovania a nevytváral sa priestor na kupovanie hlasov alebo iné spôsoby neprimeraného ovplyvňovania rozhodnutia voliča.

V súlade so zákonom predĺžila OKVK čas hlasovania o 30 minút v 13 volebných miestnostiach, v ktorých bolo potrebné prerušiť hlasovanie z dôvodu výpadku elektrickej energie spôsobeného búrkou. Následne ohlásila ÚVK skončenie hlasovania krátko po 22.30 hod.

B. SČÍTANIE HLASOV A ZAPÍSANIE VÝSLEDKOV

Politické strany vyjadrili vysokú mieru dôvery v proces sčítania hlasov a zapísania výsledkov. Pozorovatelia tímu OBSE/ODIHR EAM boli prítomní v niekoľkých volebných miestnostiach počas sčítania hlasov a všimli si celkovo usporiadaný a efektívny proces s drobnými odchýlkami od zavedených postupov.

V niektorých OKVK využívali počítačový program na elektronický záznam výsledkov hlasovania ale väčšina odovzdala zápisnice OVK len v papierovej podobe.

Podľa zákona predseda OKVK doručuje jedno vyhotovenie zápisnice do OVK na zapísanie výsledkov. Členovia odborných sumarizačných útvarov vkladajú údaje do databázy, z ktorej vyhotovia dva rovnopisy. Ak údaje zo zápisnice súhlasia s údajmi z výtlačkov z databázy, predseda OVK ich podpíše a predstúpi pred OVK na záverečnú kontrolu. Zjavné chyby sa opravujú na mieste tak, aby boli pôvodné údaje v zápisnici čitateľné. Ak sa vyskytnú závažné chyby OVK požiadajú o zopakovanie sčítania hlasov. Tím OBSE/ODIHR EAM bol svedkom takéhoto zopakovania sčítania hlasov v prípade, kedy členovia OKVK preukázali nedostatočné porozumenie problematike pravidiel na sčítanie preferenčných hlasov. V tejto konkrétnej OKVK sa preferenčné hlasy prideliť štyrom kandidátom s najvyšším počtom hlasov ak bol hlasovací lístok odovzdaný len za politickú stranu. Keď boli všetky zápisnice z OKVK

⁵⁵ V niektorých prípadoch hlásených ÚVK voliči omylom dostali menej hlasovacích lístkov. Média zoširoka informovali o prípade pani Ficovej, manželke vtedajšieho predsedu vlády, ktorej sa to stalo. Vo všetkých podobných prípadoch vykonala okrsková komisia okamžité nápravu.

spracované OVK vyhotovila vlastnú zápisnicu a postúpila ju na ÚVK.

C. VYHLÁSENIE VÝSLEDKOV

Zverejňovanie predbežných výsledkov na internetovej stránke Štatistického úradu sa začalo v priebehu niekoľkých hodín po zatvorení volebných miestností a skončilo sa 13. júna v skorých ranných hodinách. V ten istý deň ÚVK obdržala a spracovala zápisnice OVK a popoludní vyhlásila konečné výsledky hlasovania.⁵⁶ Konečné výsledky na základe výtlačkov zápisníc z OVK potvrdili predbežné výsledky z OVK, pochádzajúce z elektronického prenosu zápisníc z OVK na server Štatistického úradu. Zápisnica ÚVK bola zverejnená na internetovej stránke Štatistického úradu spolu s rozdelením výsledkov hlasovania podľa krajov, obcí a volebných miestností a túto informáciu obdržali následne na dátovom nosiči CD-ROM i politické strany, médiá a iní na požiadanie.

Celkovo bolo zaregistrovaných 4 362 369 voličov, z ktorých 2 566 779 resp. 58,83 percent obdržalo vo volebných miestnostiach hlasovacie lístky a to v porovnaní s 54,67 percentnou účasťou vo voľbách v roku 2006 (na ďalšie podrobnosti viď Prílohu).

D. ROZDELENIE MANDÁTOV

Šesť strán prekročilo päťpercentné kvórum potrebné na účasť v rozdeľovaní parlamentných mandátov.

Asi 15,9 percenta všetkých platných hlasov dostali strany, ktoré neprekročili kvórum. Celkovo deväť strán sa kvalifikovalo na vrátenie volebnej kaucie tým, že získali najmenej dve percentá platných hlasov⁵⁷, kým osem strán sa kvalifikovalo na štátny príspevok získaním najmenej troch percent platných hlasov.

Z celkového počtu platných hlasov odovzdaných v prospech nových parlamentných strán v priemere 73,5 percenta obsahovalo preferenčné hlasy v prospech jedného alebo viac kandidátov. Toto naznačuje, že voliči vo vysokej miere využívali možnosť ovplyvniť rozhodnutie strany. Osemnástim kandidátom sa podarilo prelomiť poradie kandidátov určené stranou a dostať sa na zvoliteľné miesto získaním najmenej troch percent platných preferenčných hlasov, viď tabuľku dole.

Preferenčné hlasy, rozdelené podľa strán v novom parlamente

Strana	Preferenčné hlasy v % celkového počtu hlasov získaných stranami	Počet získaných mandátov	Počet kandidátov s najmenej 3% preferenčných hlasov	Počet kandidátov posunutých na horné miesta listiny	Ich pôvodné miesta na kandidátnych listinách
SaS	68,09	22	22	4	147,148,149,150
SNS	73,74	9	8	1	20
KDH	77,12	15	10	1	20

⁵⁶ Jeden člen ÚVK za SDE odmietol podpísať zápisnicu o konečných výsledkoch s argumentáciou, že nedostal rozdelenie výsledkov podľa jednotlivých volebných miestností ešte pred podpisom zápisnice ÚVK dňa 13. júna, čím mu bolo znemožnené porovnať a skontrolovať správnosť oficiálnych výsledkov so zápisnicami OKVK s výsledkami, ktoré získali členovia jeho strany.

⁵⁷ Popri šiestich stranách, ktoré získali parlamentné zastúpenie, sem patrí SMK (4,33 percenta odovzdaných platných hlasov), HZDS (4,32 percenta) a SDE (2,44 percenta). SDE sa nekvalifikovala na získanie štátneho príspevku.

SDKÚ-DS	72,60	28	10	1	30
SMER	72,79	62	9	0	-
Most-Híd	82,88	14	16	4	23,29,33,43
Spolu	73,5	150	75	11	

Okrem toho je z tabuľky zrejmé, že niektorí kandidáti, najmä tí, ktorí kandidovali za dve nové parlamentné strany SaS a Most-Híd, aktívne využívali svoje miesta na kandidátnych listinách v stratégii kampane a tento fakt sa im podarilo oznámiť svojim voličom. Strana Most-Híd mala najvyšší podiel kandidátov, ktorí získali tri percentá platných preferenčných hlasov. Na získanie mandátu sa kvalifikovalo viac kandidátov ako bol celkový počet mandátov, ktoré získala ich strana. V dôsledku tohto sa dvaja kandidáti stali náhradníkmi.

Po voľbách prezident najprv poveril úradujúceho predsedu vlády Fica, lídra strany SMER, ktorá získala najviac mandátov v novom parlamente, vytvorením vlády. Keďže sa pánovi Ficovi nepodarilo vytvoriť novú vládu, vytvorením vlády bola poverená líderka v poradí druhej najväčšej strany, pani Radičová z SDKÚ. 8. júla vytvorila koalícia štyroch stredopravých strán SDKÚ, SaS, KDĽ a Most-Híd novú vládu pod vedením prvej predsedníčky vlády v dejinách krajiny.

PRÍLOHA: VÝSLEDKY

Konečné výsledky zverejnil Štatistický úrad.⁵⁸

Konečné výsledky volieb podľa oficiálnej zápisnice ÚVK:

Celkový počet oprávnených voličov	4 362 369
Celkový počet voličov, ktorí sa zúčastnili volieb	2 566 779
Počet voličov, ktorí volili poštou	5 861
Počet voličov, ktorí hlasovali osobne vo volebných miestnostiach ⁵⁹	2 558 565
Celkový počet odovzdaných platných hlasov	2 529 385
Účasť v percentách	58,83
Podiel platných hlasov v percentách	98,63

Rozdelenie platných hlasov politickým stranám a pridelenie mandátov:

Č.	Skratka strany	Platné hlasy	Percento	Mandáty
1	EDS	10 332	0,40	
2	Únia	17 741	0,70	
3	SRK	6 947	0,27	
4	Paliho Kapurková	14 576	0,57	
5	SaS	307 287	12,14	22
6	SDĽ	61 137	2,41	
7	SMK - MKP	109 638	4,33	
8	ĽS - HZDS	109 480	4,32	
9	KSS	21 104	0,83	
10	SNS	128 490	5,07	9
11	ND	7 962	0,31	
12	ZRS	6 196	0,24	
13	KDH	215 755	8,52	15
14	ĽSNS	33 724	1,33	
15	SDKÚ - DS	390 042	15,42	28
16	AZEN	3 325	0,13	
17	SMER	880 111	34,79	62
18	MOST - HÍD	205 538	8,12	14
Spolu		2 529 385		150

⁵⁸ Vid' na: http://app.statistics.sk/nrsr_2010/menu/indexV.jsp?lang=en.

⁵⁹ Počet obálok na hlasovací lístok nájdených vo volebných schránkach (2 558 565 + 5 861) je o 2 353 menej ako počet obálok na hlasovacie lístky vydaný voličom (2 566 779). Rozdiel sa vysvetľuje faktom, že sem patria prázdne obálky ("prázdne hlasy"), ktoré sa nerátajú ani ako neplatné alebo platné hlasy.

O OBSE/ODIHR

Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (OBSE/ODIHR) je hlavnou inštitúciou OBSE slúžiacou na pomoc zúčastneným krajinám “zabezpečiť úplné zachovávanie ľudských práv a základných slobôd, dodržiavať zásady právneho štátu, presadzovať zásady demokracie a (...) budovať, posilňovať a chrániť demokratické inštitúcie ako i presadzovať toleranciu v celej spoločnosti” (dokument z Helsinského summitu z roku 1992). Jedná sa o ľudský rozmer OBSE.

OBSE/ODIHR so sídlom vo Varšave vznikol počas Parížskeho summitu v roku 1990 ako Úrad pre slobodné voľby a začal svoju činnosť v máji 1991. O rok neskôr sa zmenil jeho názov tak, aby odzrkadľoval rozšírený mandát, kam patrili aj ľudské práva a demokratizácia. Dnes zamestnáva 130 zamestnancov.

OBSE/ODIHR je poprednou európskou organizáciou v oblasti **pozorovania volieb**. Každoročne koordinuje a organizuje vyslanie niekoľko tisíc pozorovateľov aby títo zistili do akej miery sa voľby odohrávajúce sa v regióne OBSE konajú v súlade so záväzkami OBSE, inými medzinárodnými štandardmi pre demokratické voľby a s národnou legislatívou. Jeho jedinečná metodológia umožňuje hlbkový pohľad na celý proces volieb. Prostredníctvom asistenčných projektov pomáha OBSE/ODIHR zúčastneným štátom zlepšiť ich volebný rámec.

Medzi **demokratizačné** aktivity úradu patria: zásady právneho štátu, legislatívna pomoc, demokratické vládnutie, migrácia a sloboda pohybu a rodová rovnosť. Každoročne OBSE/ODIHR realizuje niekoľko cielených asistenčných programov s cieľom rozvíjať demokratické štruktúry.

OBSE/ODIHR pomáha zúčastneným štátom plniť si svoje záväzky presadzovaním a ochranou ľudských práv a základných slobôd v súlade so záväzkami ľudského rozmeru OBSE. Toto sa dosahuje prácou s rôznymi partnermi pre posilnenie spolupráce, budovanie kapacít a poskytovanie skúseností v tematických oblastiach ako ľudské práva a boj proti terorizmu, posilňovanie ochrany ľudských práv obchodovaných ľudí, vzdelávanie a školenie v oblasti ľudských práv, sledovanie a hlásenie dodržiavania ľudských práv a práv a bezpečnosti žien v spoločnosti.

V oblasti **tolerancie** a **nediskriminácie** poskytuje OBSE/ODIHR zúčastneným štátom podporu pri posilňovaní ich reakcie na nenávisťné zločiny a na incidenty rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a iných foriem netolerancie. Aktivity OBSE/ODIHR týkajúce sa tolerancie a nediskriminácie sa zameriavajú na nasledujúce oblasti: legislatíva; školenie orgánov činných v trestnom konaní; sledovanie, hlásenie a monitorovanie reakcií na nenávisťné zločiny a incidenty; ako aj vzdelávacie aktivity na presadzovanie tolerancie, úcty a vzájomného porozumenia.

OBSE/ODIHR poskytuje zúčastneným štátom poradenstvo k ich politikám zameraným na **Rómov a Sintov**. Presadzuje budovanie kapacít a kontaktov medzi rómskymi a sintskými komunitami a povzbudzuje účasť rómskych a sintských zástupcov v orgánoch tvoriacich politiku.

Všetky aktivity ODIHR prebiehajú v úzkej koordinácii a spolupráci so zúčastnenými štátmi OBSE, inštitúciami OBSE a terénnymi pracoviskami ako aj s inými medzinárodnými organizáciami.

Viac informácií je dostupných na internetovej stránke ODIHR (www.OBSE.org/odihr).